

Academic expert's review on the doctoral dissertation
"Media Dependence: Causes and Consequences"
By Alimbekova Sayagul Kabylbekovna
submitted for the degree of Doctor of Philosophy (PhD) on the
educational program 6D0050400 - Journalism

1. Relevance of the research topic

The doctoral dissertation by Sayagul Kabylbekovna Alimbekova, titled "Media Dependency: Causes and Consequences," addresses a highly pertinent issue by examining the psychological, social, and technological drivers behind media dependence in Kazakhstan. In light of the country's evolving media landscape and the expanding role of social media, the topic is highly relevant. Her mixed methods study examines how media consumption shapes cognitive behavior, emotional health, and interpersonal connections, as well as how dependency varies by age, cultural context, and type of media. Notably, the dissertation pays particular consideration to the influence of citizen journalism, global media trends, and the rise of virtual culture among youth in Kazakhstan.

The dissertation evaluates media dependency through the theoretical frameworks of Uses and Gratifications Theory, Social Learning Theory, and the Cognitive-Behavioral Model, exploring their applicability in the digital age marked by participatory media. She categorizes different forms of media dependency and comparatively analyzes its prevalence worldwide and in Kazakhstan, adding originality and deeper perspective to the research.

Alimbekova takes an objective approach, extending her analysis to a global context. Incorporation of survey data from students in both Kazakhstan and the United States strengthens the scientific reliability and relevance of the study and demonstrates her methodological rigor and ability in conducting comparative research. In fact, this dissertation is one of the first comparative studies of media consumption culture in both countries.

A key strength of the dissertation is its breadth—it focuses not only on Kazakhstan but also incorporates international efforts to address media dependence based on examples from Russia, the U.S., and Europe. The research highlights current global trends and makes projections for the future of media dependency. Importantly, it also explores relatively understudied topics in academic scholarship, including the economic implications of media dependency and the influence of commercial interests in the industry. The in-depth analysis expands the relevance and contemporary importance of the dissertation.

The findings have practical applications in journalism education and can inform public policy initiatives aimed at addressing media dependency's effects on

individuals and society at large. The study presents a comprehensive and multi-layered analysis, identifying both the root causes and impacts of media dependency and proposing strategies to prevent and mitigate those impacts. It highlights the importance of promoting media literacy and critical or analytical thinking, while suggesting methods to manage media dependency on a personal level. Additionally, it evaluates the role of governmental and civil society organizations in the context of relevant public policies and legal frameworks.

There has been little academic research in the discipline of Journalism and Information that specifically tackles challenges posed by growing media dependency. This makes Alimbekova's research especially timely and useful. Through content analysis and comparative research, the dissertation assesses the extent of public reliance on both formal and informal media sources and explores the concepts of informational diet and immunity.

2. Scientific results within the framework of the thesis requirements

As part of her research, Alimbekova conducted a comprehensive and multifaceted analysis of the causes and consequences of media dependency, offering valuable scientific insights. Her conclusions are based on her examination of the psychological, social, and technological factors that contribute to individuals' reliance on media.

The scientific findings present an original approach to studying the interaction among the causes and consequences of media dependency, emphasizing the importance of professional ethics and objectivity.

Her research hypothesis examines factors contributing to media dependence, most notably social isolation, the need for self-expression, and the degree of media literacy in the two countries. Her research questions seek to identify the sociopsychological reasons for the formation of media dependence; its main causes; how U.S. youth deal with media dependence; differences in the degree and ramifications in both countries; and what strategies and information literacy steps might effectively prevent media dependence.

The main achievements of the research include:

- Development of a framework for studying media dependency in the digital age. It highlights the importance of considering psychological, social, and technological factors specific to the Kazakhstani context.
- Analysis of the role of citizen journalism, the impact of global media trends, and the emergence of virtual culture among Kazakhstani youth.
- In-depth examination of the psychological, social, and technological drivers behind media reliance, including analysis of social media content as a primary channel contributing to media dependency.

- Inclusion of a practical component, involving surveys of approximately 300 students in the United States and Kazakhstan to assess levels of media dependency. These surveys provide an applied dimension to the study, helping to identify actual challenges faced by the younger generation and suggesting potential solutions.

3. Degree of validity and reliability of each scientific result (position), findings, and conclusions formulated by the applicant in the dissertation

There is sufficient empirical data to support the dissertation's conclusions and scientific results. The dissertation effectively employs multiple research methods (such as surveys, content analysis, and in-depth interviews), which ensures the reliability of the findings with specific examples. The theoretical foundations and empirical evidence validate the reliability of each scientific finding.

This research can be used in the development of government programs that address the consequences of media dependency. This enhances its applicability in both national and international contexts, contributing to the modernization of journalism theory and practice.

4. The degree of novelty of each scientific result (position), findings and conclusion of the applicant formulated in the thesis

The originality of the dissertation lies in its examination of the distinctive ways in which state and private media influence society and individuals, as well as identifying the impact of official and unofficial information sources.

Alimbekova analyzes the role of traditional mass media alongside social platforms such as Telegram, Instagram, and Facebook in shaping media dependency and their ramifications for individuals and society. That significantly contributes to development of media dependency theory in Kazakhstan.

5. Assessing the internal consistency of the results obtained

The sources of information used by traditional mass media and social platforms such as Telegram, Instagram, and Facebook were analyzed to evaluate their reliability, completeness, and influence on shaping public opinion. Particular attention was paid to the role of official commentary, expert opinions, and other sources. The issues are logically interconnected, and empirical evidence substantiates the claims, advancing the comprehensive development of the hypotheses.

6. Focus of the results on the solution of the relevant problem of theoretical or practical nature

The findings contribute to both a theoretical understanding of processes within the media landscape and the practical application to the profession of journalism. Alimbekova's valuable insights into how Kazakhstani journalism can respond to the challenges associated with media dependency offer practical recommendations for navigating the realities of the digital age. This research is valuable for both journalism scholars and practitioners. It also can benefit universities, media organizations, digital platforms, and public institutions interested in journalism ethics and media dependency studies.

7. Confirmation of the completeness of the publication of the main provisions, results, findings and conclusion of the thesis

The key findings have been presented in scientific journal publications and conference presentations. Alimbekova's article titled "Ecological Problems in Mass Media in Kazakhstan" was published in the *Journal of Pharmaceutical Sciences and Research* in 2018; the journal is indexed in the Scopus database.

8. Limitations in the content and design of the thesis

Future research should more deeply explore international examples concerning the causes and consequences of media dependency in individual countries and transnationally. That would broaden the scope and impact of this study and enable a more detailed comparative analysis.

9. Compliance of the thesis with the requirements

The dissertation by Alimbekova Sayagul Kabylbekovna, titled "*Media Dependency: Causes and Consequences*," submitted for the degree of Doctor of Philosophy (PhD) in the educational program 6D0050400 – Journalism, was researched at a sufficiently high theoretical and analytical level. It meets the requirements for this type of scientific research and makes a valuable contribution to the field of journalism and information.

I recommend the dissertation for defense for the degree of Doctor of Philosophy (PhD) in the educational program 6D0050400 – Journalism.

Scientific advisor

A handwritten signature in black ink, reading "Eric Freedman". The signature is fluid and cursive, with a long horizontal stroke at the end.

ERIC FREEDMAN, JD
Professor of Journalism and
Knight Chair in Environmental Journalism
Michigan State University, US

Date

6D0050400 - Журналистика оқу бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алуға ұсынылған Әлімбекова Саягүл Қабылбекқызының "Медиатәуелділік: себептері мен салдары" атты докторлық диссертациясына академиялық сарапшының пікірі.

1. Зерттеу тақырыбының өзектілігі

Саягүл Қабылбекқызы Әлімбекованың "Медиатәуелділік: себептері мен салдары" атты докторлық диссертациясы Қазақстандағы медиатәуелділіктің психологиялық, әлеуметтік және технологиялық жетектерін зерттеу арқылы өте өзекті мәселені қарастырады. Елдің дамып келе жатқан медиа ландшафтын және әлеуметтік медианың рөлінің кеңеюін ескере отырып, бұл тақырып өте өзекті. Оның аралас әдістерді зерттеуі медианы тұтыну когнитивті мінез-құлықты, эмоционалдық денсаулықты және тұлғааралық байланыстарды қалай қалыптастыратынын, сондай-ақ тәуелділіктің жасына, мәдени контекстіне және медиа түріне байланысты қалай өзгеретінін зерттейді. Диссертацияда азаматтық журналистиканың ықпалы, жаһандық медиа үдерістері және Қазақстандағы жастар арасында виртуалды мәдениеттің өркендеуі ерекше назарға алынады.

Диссертация медиатәуелділікті пайдалану және қанағаттану теориясының теориялық негіздері, әлеуметтік оқыту теориясы және когнитивті-мінез-құлық үлгісі арқылы бағалайды, олардың қатысушылық медиамен белгіленген цифрлық дәуірде қолданылуын зерттейді. Ол медиатәуелділіктің әртүрлі нысандарын жіктейді және оның бүкіл әлемде және Қазақстанда таралуын салыстырмалы түрде талдайды, зерттеуге өзіндік ерекшелік пен тереңірек перспектива қосады.

Әлімбекова өзінің талдауын жаһандық контекстке дейін кеңейте отырып, объективті көзқарасты ұстанады. Қазақстанда да, АҚШ-та да студенттердің сауалнама деректерін енгізу зерттеудің ғылыми сенімділігі мен өзектілігін нығайтады және оның әдістемелік қатандығы мен салыстырмалы зерттеулер жүргізу қабілетін көрсетеді. Шын мәнінде, бұл диссертация екі елдегі бұқаралық ақпарат құралдарын тұтыну мәдениетін алғашқы салыстырмалы зерттеулердің бірі болып табылады.

Диссертацияның негізгі күші оның кеңдігі болып табылады-ол тек Қазақстанға ғана емес, сонымен қатар Ресей, АҚШ және Еуропаның мысалдарына сүйене отырып, медиатәуелділікті жою бойынша халықаралық күш-жігерді біріктіреді. Зерттеу қазіргі жаһандық үдерістерді көрсетеді және медиатәуелділіктің болашағы туралы болжамдар жасайды. Маңыздысы, ол сонымен қатар академиялық стипендиядағы салыстырмалы түрде аз зерттелген тақырыптарды, соның ішінде медиатәуелділіктің экономикалық

салдарын және саладағы коммерциялық мүдделердің әсерін зерттейді. Терең талдау диссертацияның өзектілігі мен қазіргі маңыздылығын кеңейтеді.

Нәтижелер журналистиканы оқуда практикалық қолданыста болады және медиатәуелділіктің жеке адамдарға және жалпы қоғамға әсерін жоюға бағытталған мемлекеттік саясат бастамаларына негіз бола алады. Зерттеу медиатәуелділіктің негізгі себептері мен салдарын анықтайтын және осы салдардың алдын алу және азайту стратегияларын ұсынатын жан-жақты және көп деңгейлі талдауды ұсынады. Ол медиа сауаттылықты және сыни немесе аналитикалық ойлауды ілгерілетудің маңыздылығын көрсетеді, сонымен бірге медиатәуелділікті жеке деңгейде басқару әдістерін ұсынады. Сонымен қатар, ол үкіметтік және азаматтық қоғам ұйымдарының тиісті мемлекеттік саясат пен құқықтық негіздер контекстіндегі рөлін бағалайды.

Журналистика және Ақпарат пәні бойынша медиатәуелділіктің артуына байланысты мәселелерді арнайы шешетін академиялық зерттеулер аз жүргізілді. Бұл Әлімбекованың зерттеулерін әсіресе дер кезінде және пайдалы етеді. Мазмұнды талдау және салыстырмалы зерттеулер арқылы диссертация қоғамның ресми және бейресми ақпарат көздеріне тәуелділік дәрежесін бағалайды және ақпараттық диета мен иммунитет ұғымдарын зерттейді.

2. Диссертацияға қойылатын талаптар шеңберіндегі ғылыми нәтижелер

Әлімбекова өз зерттеулерінің бір бөлігі ретінде медиатәуелділіктің себептері мен салдарына жан-жақты және егжей-тегжейлі талдау жүргізіп, құнды ғылыми түсініктер берді. Оның тұжырымдары адамдардың медиатәуелділігіне ықпал ететін психологиялық, әлеуметтік және технологиялық факторларды зерттеуге негізделген.

Ғылыми тұжырымдар кәсіби этика мен объективтіліктің маңыздылығын көрсете отырып, медиатәуелділіктің себептері мен салдары арасындағы өзара әрекеттесуді зерттеудің өзіндік тәсілін ұсынады.

Оның зерттеу гипотезасы медиатәуелділікке ықпал ететін факторларды, ең алдымен әлеуметтік оқшаулануды, өзін-өзі көрсету қажеттілігін және екі елдегі медиа сауаттылық дәрежесін зерттейді. Оның зерттеу мәселелері медиатәуелділіктің қалыптасуының әлеуметтік-психологиялық себептерін анықтауға бағытталған; оның негізгі себептері; АҚШ жастарының медиатәуелділікпен қалай күресетіні; екі елдегі дәрежесі мен салдарындағы айырмашылықтар; және ақпараттық сауаттылықтың қандай стратегиялары мен қадамдары медиатәуелділікті алдын алуда тиімді болуы мүмкін.

Зерттеудің негізгі жетістіктеріне мыналар жатады:

- Цифрлық дәуірдегі медиатәуелділікті зерттеу шеңберін әзірлеу. Онда Қазақстандық контекстке тән психологиялық, әлеуметтік және технологиялық факторларды қарастырудың маңыздылығы көрсетілген.
- Қазақстандық жастар арасында азаматтық журналистиканың рөлін, әлемдік медиа трендтердің әсерін, виртуалды мәдениеттің пайда болуын талдау.
- Медиатәуелділіктің психологиялық, әлеуметтік және технологиялық жетектерін терең зерттеу, соның ішінде медиатәуелділікке ықпал ететін негізгі арна ретінде әлеуметтік медиа мазмұнын талдау.
- Медиатәуелділік деңгейін бағалау үшін АҚШ пен Қазақстандағы 300-ге жуық студенттің сауалнамасын қамтитын практикалық компонентті қосу. Бұл сауалнамалар жас ұрпақтың алдында тұрған өзекті мәселелерді анықтауға көмектесетін және ықтимал шешімдерді ұсынатын зерттеудің қолданбалы өлшемін қамтамасыз етеді.

3. Диссертацияда ізденуші тұжырымдаған әрбір ғылыми нәтиженің (ұстанымның), тұжырымдардың негізділігі мен сенімділік дәрежесі

Диссертацияның тұжырымдары мен ғылыми нәтижелерін растайтын эмпирикалық мәліметтер жеткілікті. Диссертацияда зерттеудің бірнеше әдістері тиімді қолданылады (мысалы, сауалнамалар, мазмұнды талдау және терең сұхбаттар), бұл нақты мысалдарымен тұжырымдардың сенімділігін қамтамасыз етеді. Теориялық негіздер мен эмпирикалық дәлелдер әрбір ғылыми тұжырымның дұрыстығын растайды.

Бұл зерттеуді медиатәуелділіктің салдарын қарастыратын мемлекеттік бағдарламаларды әзірлеуде қолдануға болады. Бұл оның ұлттық және халықаралық контексте қолданылуын күшейтіп, журналистика теориясы мен практикасын жаңғыртуға ықпал етеді.

4. Диссертацияда тұжырымдалған әрбір ғылыми нәтиженің (позицияның), ізденушінің тұжырымдары мен қорытындыларының жаңашылдық дәрежесі

Диссертацияның өзіндік ерекшелігі оның мемлекеттік және жеке медиа қоғамға және жеке тұлғаларға әсер етуінің ерекше тәсілдерін зерттеуінде, сондай-ақ ресми және бейресми ақпарат көздерінің әсерін анықтауда жатыр. Әлімбекова Telegram, Instagram және Facebook сияқты әлеуметтік платформалармен қатар дәстүрлі бұқаралық ақпарат құралдарының медиатәуелділікті қалыптастырудағы рөлін және олардың жеке адамдар мен қоғам үшін салдарын талдайды. Бұл Қазақстандағы медиатәуелділік теориясының дамуына айтарлықтай ықпал етеді.

5. Алынған нәтижелердің ішкі сәйкестігін бағалау

Дәстүрлі бұқаралық ақпарат құралдары Мен Telegram, Instagram, Facebook сияқты әлеуметтік платформалар пайдаланатын ақпарат көздері олардың сенімділігін, толықтығын және қоғамдық пікірдің қалыптасуына әсерін бағалау үшін талданды. Ресми түсініктемелердің, сараптамалық қорытындылардың және басқа да дереккөздердің рөліне ерекше назар аударылды. Мәселелер логикалық тұрғыдан өзара байланысты және эмпирикалық дәлелдер гипотезалардың жан-жақты дамуына ықпал ете отырып, талаптарды негіздейді.

6. Нәтижелерді теориялық немесе практикалық сипаттағы өзекті мәселені шешуге бағыттау

Нәтижелер медиа ландшафт шеңберіндегі процестерді теориялық тұрғыдан түсінуге де, журналистика мамандығына практикалық қолдануға да ықпал етеді. Әлімбекованың Қазақстандық журналистиканың медиатәуелділікке байланысты сын-қатерлерге қалай жауап бере алатыны туралы құнды түсініктері цифрлық дәуір шындығын шарлау бойынша практикалық ұсыныстар береді. Бұл зерттеу журналист ғалымдар үшін де, практиктер үшін де құнды. Бұл сондай-ақ университеттерге, медиа ұйымдарға, цифрлық платформаларға және журналистика этикасына және медиатәуелділікті зерттеуге қызығушылық танытатын мемлекеттік мекемелерге пайда әкелуі мүмкін.

7. Диссертацияның негізгі ережелерін, нәтижелерін, тұжырымдары мен қорытындыларын жариялаудың толықтығын растау

Негізгі нәтижелер ғылыми журналдардағы жарияланымдарда және конференциялардың презентацияларында ұсынылды. Әлімбекованың "Қазақстандағы Бұқаралық Ақпарат Құралдарындағы Экологиялық Проблемалар" атты мақаласы жарық көрді. *Фармацевтикалық Ғылымдар және Зерттеулер журналы* 2018 жылы; журнал Scopus деректер қорында индекстелген.

8. Диссертацияның мазмұны мен дизайнындағы шектеулер

Болашақ зерттеулер жекелеген елдердегі және трансұлттық деңгейдегі медиатәуелділіктің себептері мен салдарына қатысты халықаралық мысалдарды тереңірек зерттеуі керек. Бұл осы зерттеудің ауқымы мен әсерін кеңейтіп, егжей-тегжейлі салыстырмалы талдау жасауға мүмкіндік береді.

9. Диссертацияның талаптарға сәйкестігі

Әлімбекова Саягүл Қабылбекқызының 6D0050400 – Журналистика оқу бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне ұсынылған *"Медиаәуелділік: себептері мен салдары"* диссертациясы жеткілікті жоғары теориялық және аналитикалық деңгейде зерттелген. Ол ғылыми зерттеулердің осы түріне қойылатын талаптарға жауап береді және журналистика мен ақпарат саласына құнды үлес қосады.

6d0050400 – Журналистика оқу бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін диссертацияны қорғауға кеңес беремін.

Ғылыми кеңесші

/қолы/

ЭРИК ФРИДМАН, ДЖ. Д.

Журналистика профессоры және

Экологиялық журналистика кафедрасы

Мичиган Мемлекеттік Университеті, АҚШ

Күні